

BERGSLUFT

Medlemsblad för Elin Wägner-sällskapet nr 10

Augusti 1993

ISSN 1103-4156

Elin Wägner-dagen den 15 maj

firades i Växjö av ett 70-tal personer som samlats för att lyssna på *Ruffa Alvings* engagerande föredrag om vänskapen mellan Elin och Bang. Ruffa är en professionell talare som verkligen har förmåga att fånga intresset hos sina åhörare. Smålandsposten hade skickat sin reporter *Agneta Myrestam-Hansson* och hon har lämnat sin tillåtelse till att vi kopierar och distribuerar hennes välskrivna referat till medlemmarna.

På årsmötet

som hölls före föredraget avtackades hjärtligt *KF Bernander* som avböjt omval till styrelsen. KF har för oss varit en mycket viktig förbindelselänk med St Sigfrids folkhögskola och EW-biblioteket där. Han har också lagt ned ett stort och engagerat arbete på att bygga upp och katalogisera sällskapets egen boksamling. Som ny styrelsemedlem valdes *Britt Mossberg* som är lärare vid folkhögskolan och alltså väl skickad att fortsätta KF:s arbete. Ordförande och övriga styrelseledamöter i tur att avgå omvaldes liksom revisorer och valberedning.

För övrigt beslutade årsmötet att öppna ett bankkonto för överskottsmedel. Dessutom fick styrelsen mandat att fortsätta planeringen av nästa årsmöte som - med anledning av att det då förflutit 50 år sedan Elin Wägner tog plats i Svenska Akademien - ska äga rum i Börshuset i Stockholm den 7 maj 1994.

Ordförande påminde också om att medlemmarna fortfarande (senast sista augusti) kunde lämna förslag till kandidater till att erhålla utmärkelsen Årets Väckarklocka. Priset kommer att utdelas vid höstseminariet på St Sigfrids folkhögskola.

Även i Lund

firades Elin Wagners födelsedag. *Kitten Anderberg* hade tagit initiativ till att kulturnämnden nu satte upp en skylt på det hus i hörnet av Stålbrogatan och Grönegatan där Elin bodde några år i början av 20-talet. "Nu har jag hyrt mig den mest bedårande lilla våning i Lund," skrev hon till Marika Stiernstedt, "i ett gammalt hus beläget innanför ett rött plank och en gammal vacker trädgård - förresten de rum Strindberg hyrde, då han kom från Paris efter Infernotiden".

Vid avtäckningen av skylten talade *Ingrid Meijling Bäckman* och *Ingegerd Rösler-Rosenberg* om Elins liv och betydelse för ett femtiotal närvarande som också fick lyssna till Ulf Telemans "Alexandravalsen" framförd av gruppen *Hannas Fläkt* och alla var glada och skålade för Elin i rosévin i trädgården bakom planket.

Litterär vandring

På Elins födelsedag den 16 maj ordnade Stadsbiblioteket och Stadsmuseum en litterär tipspromenad i Stockholm. Rundan sträckte sig till tio skyltar med citat från lika många författare och vid varje skylt fanns en fråga.

De författare som begåvats med sällskap hade en fin chans att få sprida lite information. Vi som residerade vid Elins skylt på Norrtullsgatan fick en hel del frågor om och kring Elin (förutom tävlingsfrågan). EW-sällskapet hade dessutom dagen till ära en liten utställning i gathörnet som väckte uppmärksamhet, inte minst från en äldre herre som, av allt att döma utan att tidigare ha varit någon ivrig beundrare, utbrast att Elin ju faktiskt var söt!

/Jessica Sjögren

Elin Wägner-sällskapet, Svanaholm, Skir, 355 90 VÄXJÖ
Postgiro 22 21 27-3

Bergsluft

Redaktion: Marianne Enge och Solveig Hammarbäck

Telefon 0470-775557, 775515

De litterära sällskapens dag

firades för andra gången på Lilla Hornsberg i Stockholm den 6 juni 1993. Ett tiotal sällskap framträdde med korta föredrag, uppläsningar, visor och diktläsning. Inne i huset serverades kaffe och sällskapen hade utställningar och sålde böcker. Det var inte lika mycket publik som förra året antagligen beroende dels på ett livligt nationaldagsfirande på många håll, dels på att ingen av dagstidningarna hade infört sällskapens notis i sina kalendarier!

Elin Wägner presenterades genom att Ingrid Claréus på klingande skånska läste Gabriel Jönssons dikt om hennes liv. Därefter beskrev jag de tre hörnstenarna i Elins filosofi och författarskap - jämställdhet, fred och miljö - genom citat från hennes böcker.

/Marianne Enge Swartz

DELS

De litterära sällskapens samarbetsnämnd har vid sitt senaste styrelsesammanträde, på förslag av EW-sällskapets ordförande, bildat en arbetsgrupp med uppgift att undersöka hur våra klassiker behandlas i skolundervisningen. Vår målsättning är förstas att klassikernas ställning ska stärkas och att de kvinnliga författarna, som glömts bort i de senaste skolantologierna, lyfts fram i ljuset.

Arbetsgruppens medlemmar är Björn Julén (Karin Boye sällskapet), Carin von Sydow (Karl-feldtsällskapet) och undertecknad. Om du har synpunkter när det gäller skolans litteraturundervisning vad gäller klassiker och särskilt kvinnliga författare så skriv några rader!

/Marianne Enge Swartz

Världens längsta bokbord

går av stapeln längs hela Drottninggatan i Stockholm den 29 augusti. I år ska Elin Wägner-sällskapet ha ett eget bord för första gången och sälja Väckarklocka, Tusen år i Småland, Fred med jorden och Sällskapets egna skrifter.

Är du intresserad av att hjälpa till? Ring vår bokbords-general *Jessica Sjögren*, tel 018-35 81 50.

Elin på Skansen

Nu är det Elins tur att presenteras i en litterär salong med bl.a. *Ria Wägner* på Högloftet den 26 sep kl 13 - 15. Entré till Högloftet kostar 20 kr. För närmare information om medverkande m.m. hänvisas till tidningarnas kalendarier.

Ny vandring i Elins fotspår

har *Ingrid Claréus* lovat att leda söndagen den 3 oktober kl 13.00. Vandringen startar vid Elin-skylden på Norrtullsgatan vid Odenplan och letar sig fram till olika adresser och miljöer med Elin-anknytning.

PARNASS

Nu kan du prenumerera på den nya litterära tidskriften Parnass, som kommer med sitt första nummer i augusti (se bifogade informationsblad). Som du ser får de litterära sällskapens medlemmar prenumerera till förmånspris. Tidskriften kommer att behandla våra klassiker och första numret handlar om Stagnelius, som firar 200-årsjubileum i år.

Ett speciellt Elin Wägner-nummer blir det i början av nästa år. Om du har förslag på skribenter och artikeluppslag vill vi gärna att du kontaktar Bergslufts redaktion så snart som möjligt.

Linneas frestelse

är namnet på ett litet blad som vi tryckt upp lagom till EW-dagen och säljer för 10 kr. Där presenteras Elins berömda "piga" och tack vare en uppteckning som *Märta Schlecker* gjort kunde vi också där ge receptet på hennes bland Elins vänner mycket uppskattade Janssons frestelse.

En släkting till Linnea, *Dag M Hermfelt*, har hört av sig till oss med en utredning av Linneas släktbakgrund. På morssidan tillhörde hon en gammal krigarläkt och där finns också starka inslag av humor och berättarglädje. Dag Hermfelt skriver också att han sedan han kommit i kontakt med EW-sällskapet "har börjat läsa Elin Wägner. Det kan nämligen tänkas att Linnea, i det dagliga umgänget med frun, har förmedlat anekdoter, släkthinne etc. vilka direkt eller i omstöpt form kan ha smugit sig in i Wagners diktning. Ett intressant men svårbearbetat forskningsfält."

Citatboken

arbetar vi för fullt med och vi hoppas den ska bli klar för försäljning i lagom tid till jul. Den får samma format som våra andra småskrifter och blir läckert illustrerad av *Lotta Frost-Berggren*, som skrev till oss att hon var intresserad av att hjälpa till efter att ha läst Elin Wägner-artikeln i Kulturrådets tidskrift i höstas.

I nästa nummer av Bergsluft kommer information om hur citatboken ska försäljas.

Åsa-Hanna på Filmhuset

Den 27 april visade sällskapet Åsa-Hanna på Filmhuset i Stockholm. Anders Henriksson var regissör, Barbro Alving manusförfattare och Aino Taube kreerade Åsa-Hanna. Filmen hade premiär 1946.

Tytti Soila gjorde en inledande presentation med många upplysande detaljer, t ex att filmmediet inte var något nytt för Elin som redan 1911 skrivit manus till en film med titeln "Exkonung Manuel i Stockholm eller Hon fick platsen!". Hon hade dessutom en roll i dramat. Även efter visningen gav Tytti många värdefulla förklaringar som gjorde att man gärna hade sett om filmen meddetsamma. Frågan kom då upp om problematiken i Åsa-Hanna är aktuell och om en yngre publik uppfattar den. Min uppfattning är att svaret blir ja. Det Småland och den tid som skildras är för de allra flesta ganska exotiska företeelser och att de bara som sådana skulle engagera en publik tror jag inte är möjligt. Det som fascinerar och engagerar är just Åsa-Hannas sanningskamp, den har inte förändrats trots att 75 år har gått sedan verket skrevs.

I diskussionen efter filmen framfördes en protest mot det ändrade slutet. Det berömda citatet "Inte redar du opp min olycka med en grisaspade" är bortplockat i filmen. Det var Elin som ville ha ändringen till stånd. Även Bang protesterade ihärdigt men Elin menade att alltför många missförstod just slutet och trodde att Åsa-Hanna var kvar i synden.

Filmen fick god kritik vid premiären och vi som nu såg den - ca 25 personer - kan instämma.
/Jessica Sjögren

Ellen Key och Elin Wägner

i skepnad av *Ingrid Claréus* och *Marianne Enge* sammanstrålade på Ellen Keys Strand den 14 juli för en diskussion om likheter och olikheter i deras liv och livsåskådning. 60 medlemmar av Ellen Key sällskapet kom till mötet, som var en av fyra kulturaftnar på Strand under sommaren, och många deltog med inlägg i dialogen.

För att beskriva hur Elin såg på Ellen läste jag några avsnitt ur *Hemlighetsfull*, där Ellen beskrivs som den åldrade profetissan med respekt men också en god nypa ironi.

Av inläggen framgick att Ellen var en strålande talare och rolig i sällskapslivet medan Elin stod för kvickheten i skrivandet. *Gunnel Weidel Randver*, sekreterare i Ellen Key och medlem i

Elin Wägner berättade hur hon 1939 hörde Elin hålla tal i Tranås och beskrev naturen på ett vackert sätt - men att själva framförandet var väldigt tråkigt!

Vi enades om att Elin nog var blyg och inte gillade att framträda inför publik. Däremot har Flory Gate berättat att hon kunde vara strålande kvick och rolig bland goda vänner.
/Marianne Enge Swartz

Anna Dahlström

har skickat oss sin nyskrivna B-uppsats i litteraturvetenskap "Om den gamla och den nya moralen. Elin Wagners Pennskaftet - En kritik av tidens dubbelmoral". Vi tackar för den intressanta uppsatsen och införlivar den i våra samlingar.

Välkomna till höstseminariet

den 18-19 september på St Sigfrids folkhögskola. I år uppmärksammar vi Fogelstadgruppen som Elin tillhörde. Vi ser den som ett tidigt kvinnligt nätverk där tidens aktuella frågor om kvinnans ställning diskuterades. Samtidigt var Fogelstad genom Elisabeth Tamm ett centrum för intresset för "fred med jorden".

Fogelstadgruppen bestod av en inre cirkel med högt kvalificerade kvinnor men genom deras kursverksamhet "Kvinnliga medborgarskolan" 1922-54 kom de att till sig knyta en mängd entusiastiska kvinnor som förde ut skolans idéer i alla samhällsklasser. Skolans elever bildade sitt eget nätverk - kamratföreningen Fogelstadförbundet - som fortfarande lever även om själva föreningen officiellt upphörde 1981.

Program och anmälningsblankett finns med i detta utskick. Sprid information om seminariet till vänner och bekanta!

Vill du läsa mera om Fogelstad och verksamheten där finns följande böcker att välja bland:

Björkman-Goldschmidt, Elsa (red): Fogelstad. Berättelsen om en skola. 1956.

Fogelstadförbundet (utg): Fogelstadförbundet 1925-1975. Glimtar från ett halvt århundrade. 1976.

Levin, Hjärdis: Elisabeth Tamm på Fogelstad. En radikal herrgårdsfröken. 1989.

Eskilsson, Lena: Drömmen om kamratsamhället. Kvinnliga medborgarskolan på Fogelstad 1925-1954. 35. 1991.

Fogelstad-tryck till samlingen

Från *Brita Hallerborn* i Varberg, mångårig medlem i Fogelstadförbundet, kom i mars 1993 en värdefull samling av medlemstidningen FOGELSTAD FÖRBUNDET, som utgavs under åren 1944-1974. Sällskapet styrelse tackar varmt för gåvan och beklagar att Brita inte kan delta i höstens seminarium. Det lilla intressanta bladets många årgångar kommer helt visst att dra till sig många deltagares uppmärksamhet.

Premiärnumrets förstasida inleds med följande ord:

"Härmed utsändes första numret av Fogelstadförbundets tidning - i enlighet med förbundsmötets beslut den 24 oktober 1943". Rektor Honorine Hermelin stod som ansvarig utgivare.

Tidningen kallades alltså helt rättframt FOGELSTAD FÖRBUNDET och skulle utkomma med fyra nummer årligen. Nr 1, årgång 1 - daterat 25 februari 1944 - hade 12 trycksidor. Tidningens sista utgåva blev nr 4, årgång 31. Dess format och layout förblev tämligen oförändrade genom åren. Ansvarig utgivare var hela tiden samma person, liksom redaktören, vars namn var Carin Hermelin. Gåvan till oss omfattar samtliga årgångar. Fyra nummer saknas. (I slutet av 70-talet tycks en "omstart" ha ägt rum, denna gång i off-set och mindre format men med samma namn. Två nummer av det nya bladet följde med: 2/1979 och 4/1981).

Det finns inte utrymme här att kommentera det rikt varierade innehållet i FOGELSTAD FÖRBUNDET eller räkna upp ens några av dess medarbetare. Nämnas bör dock att Elin Wägner flitigt bidrog. Februari numret 1949 tillägnas hennes minne. I senare årgångar blir hon ofta citerad med bl.a. artiklar från Tidevarvet. Flory Gate skrev under rubriken 'Fred med jorden' (3-4/ -62) en fin sammanfattning av innebörden i denna välkända boktitel - som blivit ett bevingat ord.

Kurserna på Fogelstad upphörde 1954, varefter förbundets årsmöten hölls på olika folkhögskolor, bl.a. Katrineberg, Gripsholm, Härnösand, Mora. Det är tydligt enligt årsmötesreferaten att förbundets medlemmar på folkhögskolorna fann en miljö som passade dem. Ungefär så som Wägner-sällskapet känner sig hemma på S:t Sigfrids folkhögskola. Jag vill till sist citera några ord av Elin Wägner om Fogelstad, som lika gärna kunde gälla för folkhögskolan:

"DENNA MÄRKLIGA VÄRLD

En dag under pingstmötet på Fogelstad fick jag vara med då rektor Honorine Hermelin talade till sitt Fogelstadförbund om "val av tanke - val av handling".

I formeln för sitt ämne tror jag att hon lyckligen innefattat vad hon menar att Medborgarskolan överhuvud skall inspirera till, vilket, som läsaren torde märka, är en icke ringa ting. Ty det är att observera, att det gäller *val* av tanke och handling, icke undervisning i *vad* som ska tänkas eller *hur* det ska handlas. Det vore mycket enklare, men då bleve skolan en kunskaps- och propagandaanstalt till så många andra, i stället för att vara den friaste skola och centrum för tänkande jag känner. En plats där *det* förs fram till diskussion, som ligger överst i tidens krav eller ledningens intresse, och där alla säger frankt ut sin mening.

Val av tanke och handling, "väljandet som spränger sönder en uråldrig vana" är det svåraste av allt i vår överorganiserade tid.

Den lilla församlingen den dagen på Fogelstad bestod alls icke av några särdeles undantag. Det var vanliga, öppna, mottagliga och djupast inne själs-hungriga människor, som önskade leva livet medvetet. Nu hade vi kommit in i en atmosfär, som inspirerade till att tänka och meddela sig, och vi hade fått uppslag att spinna vidare på. DEVINEZ"

(Elin Wägner) ur Tidevarvet nr 22 1926 citerat efter FOGELSTADFÖRBUNDET årg.3 nr.2, 1979.

Kamratföreningen Fogelstadförbundet ägde bestånd t.o.m. årsmötet 1981 på Hagaberg: "Med ett klubbslag av Kerstin Hesselgrens ordförande klubb förklarade Margareta Larson Fogelstadförbundets sista årsmöte avslutat" (FOGELSTAD FÖRBUNDET NR 4 1981).

/Karl-Fredrik Bernander

Nästa nummer av Bergsluft

kommer ut i slutet av november tillsammans med vår nästa småskrift.

Redaktionen tar tacksamt emot artiklar och notiser.

Manusstopp: 31 oktober